

บทที่ 7

สรุป

• วิทยานิพนธ์นี้ได้อภิปรายถึงบทบาทของประเทศไทยในยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชียอาคเนย์ ในช่วงการเปลี่ยนแปลง พ.ศ 2516 -2519 -เพื่อตอบคำถามว่า ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากการยุติสงครามเวียดนาม จนถึงการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ในปี 2519 นั้น ประเทศไทยมีบทบาทอย่างไรในยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาคือเอเชียอาคเนย์ และสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจประสบปัญหาอย่างไรในการที่จะให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศตามที่ตนต้องการท่ามกลางพลวัตของการเมืองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2516 – 2519

วิทยานิพนธ์นี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษา โดยพิจารณายุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ ต้องการดำเนินการ ในช่วงสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เพื่อรักษาความเป็นประเทศมหาอำนาจไว้ใน ระยะสั้น คือ คือ ความร่วมมือที่จะให้สหรัฐฯ ใช้ฐานปฏิบัติการต่างๆ ทั้งในด้านการทหาร และด้านข่าวกรองในประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นกองกำลังป้องปรามมิให้เวียดนามเหนือล่วงละเมิดสัญญา และเพื่อให้สหรัฐฯ ปฏิบัติการต่อไปในลาวและกัมพูชา ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ก็ตระหนักถึงความจำเป็นในการกำหนดยุทธศาสตร์ใน ระยะยาว ได้แก่ การหาทางเลือกที่จะจัดตั้งฐานทัพแห่งใหม่ นอกภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ คือ ที่หมู่เกาะคิเอโก การ์เซีย ในมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งรักษาฐานปฏิบัติการด้านข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพไว้ในประเทศไทย เพื่อยังคงติดตามความเคลื่อนไหวของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และประเทศคอมมิวนิสต์คือ จีน และโซเวียต สำหรับยุทธศาสตร์แรก สหรัฐฯ ต้องการเก็บสนามบินอยู่ตะเภาะเพื่อการแวะเติมน้ำมันในเส้นทางระหว่างสนามบินคลาก ฟิลด์ ในฟิลิปปินส์ และคิเอโก การ์เซีย สำหรับยุทธศาสตร์ที่สอง สหรัฐฯ มองว่าฐานปฏิบัติการที่เหมาะสมที่สุด ได้แก่ ฐานปฏิบัติการรามสูรในประเทศไทย สหรัฐฯ จึงต้องการที่จะมีสิทธิเหนือฐานปฏิบัติการ และกำลังพลของตนเองในประเทศไทยโดยที่มีต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย หรือข้อจำกัดใด ๆ จากทางฝ่ายไทย อย่างไรก็ตาม การดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวของสหรัฐฯ นั้น มิได้เป็นไปตามที่ผู้กำหนดนโยบายของสหรัฐฯ ได้กำหนดไว้เสมอไป แต่ต้องถูกบังคับให้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความเป็นไปที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

จากการศึกษาบทบาทของประเทศไทย ในยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ช่วงปี พ.ศ. 2516 -2519 หรือ 4 ปีหลังการลงนามในข้อตกลงปารีส โดยใช้หลักฐานจากเอกสาร .ชั้นต้น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่สหรัฐฯ ยังคงต้องการความร่วมมือจากประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในการดำเนินยุทธศาสตร์หลัก 3 ประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วคือ 1) การคงกำลังพลไว้ในประเทศไทย และกำลังทางอากาศที่โยกย้ายมาจากไซ่ง่อน เพื่อป้องปรามมิให้เวียดนามเหนือละเมิดข้อตกลงปารีส รวมทั้งเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการในลาว และกัมพูชา 2) การเข้าถึงฐานทัพ คลังอาวุธ และ ฐานปฏิบัติการด้านข่าวกรอง โดยเฉพาะค่ายรามสูร และ 3) การหาทางเลือกในการ เคลื่อนย้ายฐานทัพจากประเทศไทยไปยังที่อื่นในระยะยาว ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2517 มีความชัดเจนขึ้นว่า สหรัฐฯ ต้องการที่จะย้ายฐานปฏิบัติการไปที่หมู่เกาะดิเอโก การ์เซีย (Diago Garcia) ในมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งใช้ฐานทัพอู่ตะเภาในประเทศไทยเป็นจุดจอดพัก เครื่องบินสำหรับเครื่องบินที่บินจาก คล้าก ฟิลด์ ในฟิลิปปินส์ ไปยังดิเอโก การ์เซีย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ. 2516 -2519 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายประการขึ้นในประเทศไทย ได้แก่ ความขัดแย้งในหมู่ผู้นำ และการก่อตัวของกลุ่มพลังสังคมนิยมในช่วงเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 การมีรัฐบาลพลเรือนพระราชทาน (รัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์, 14 ตุลาคม 2516 – 15 กุมภาพันธ์ 2518) และรัฐบาลพลเรือนจากการเลือกตั้ง (รัฐบาลเสนีย์ ปราโมช, 15 กุมภาพันธ์ – 14 มีนาคม 2518, รัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช 14 มีนาคม 2518 – 12 มกราคม 2519 และรัฐบาลเสนีย์ ปราโมช, 20 เมษายน – 6 ตุลาคม 2519) การก่อตัว รวมทั้งการทำงานของกลุ่มพลังสังคมต่าง ๆ ได้แก่ ขบวนการนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ขบวนการ ชาวนา แรงงาน และกรรมกร ซึ่งได้เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม และสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม ในขณะเดียวกัน ได้เกิดกลุ่มจัดตั้งฝ่ายขวาต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่จะขัดกับผลประโยชน์ของพวกเขา บทบาทของพลังสังคมนิยมเหล่านี้ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ และส่งผลให้สหรัฐฯ ประสบความล้มเหลวในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ได้วางไว้สำหรับประเทศไทย จนกระทั่งต้องถอนกองกำลัง และฐานทัพทั้งหมดออกไป ในปี 2519

ผลของความล้มเหลวในการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทำให้สหรัฐฯ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ในประเทศไทย โดยหันมาเน้นความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ การต่อต้านยาเสพติด ความร่วมมือด้านข่าวสาร วัฒนธรรม และการลดกิจกรรมที่ดำเนินการในประเทศไทยลง อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของไทย รัฐบาลธานินทร์ที่ขึ้นมาใช้อำนาจหลังรัฐประหาร ก็ได้แถลงนโยบายที่สอดคล้องกับแนวนโยบายที่สหรัฐฯ ได้กำหนดไว้ นี่อาจเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า สหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจ (hegemony) สามารถทำให้ประเทศชายขอบ (periphery) ดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์สอดคล้องกับความต้องการของตนได้เสมอ แม้ในบางครั้งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศบิรวาร โดยเฉพาะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งเปิดโอกาสให้กลไกต่างๆ ที่อาจมีความขัดแย้งกันภายในรัฐบาล และพลังสังคมต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างเงื่อนไขในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ

ข้อสังเกตในเชิงแนวคิดทฤษฎี และ ข้อจำกัดของงานวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศ และทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มพลังสังคมของโรเบิร์ต คีอ็อกซ์ ดังที่ได้อภิปรายไว้ในบทที่ 2 ในการศึกษาวิเคราะห์เอกสารชั้นต้นเชิงนโยบาย และกระบวนการในการดำเนินนโยบายของสหรัฐฯ ทั้งในระดับของผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจโดยตรง ได้แก่ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ เจ้าหน้าที่ระดับสูงในสภาความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐฯ และคณะรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ และในระดับผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย และอุปทูต และเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของไทย รวมทั้งมุมมองการวิเคราะห์ของสถานทูตอังกฤษ ทำให้ได้ภาพของการกำหนดและดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจ (hegemony) ต่อประเทศไทยในฐานะประเทศชายขอบ (periphery) รวมทั้งเห็นภาพของการดำเนินงานของกลไกรัฐบาล และกลุ่มพลังสังคมต่างๆ ในประเทศไทย ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีกลุ่มพลังสังคมมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงลึก และข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน เพื่อให้ทราบถึงจุดกำเนิด ที่มา การก่อตัว และการสะสมกำลังที่ทำให้เกิดกลุ่มพลังสังคมแต่ละกลุ่ม รวมทั้งสาเหตุปัจจัยผลักดันที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งข้อมูลที่ได้ใช้ในการศึกษาวิจัย ตลอดจนขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ ยังคงไม่กว้างขวางครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้มองเห็นภาพของการก่อตัวของกลุ่มพลังสังคมแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงลึก และข้อมูลประวัติศาสตร์ระยะยาว รวมทั้งความเชี่ยวชาญในประเด็นและการศึกษาวิเคราะห์เอกสารของผู้ทำวิจัยได้

นอกจากนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เอกสารชั้นต้นจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ห้องสมุดของประธานาธิบดีสหรัฐฯ รวมทั้งหอจดหมายเหตุของสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักร เท่าที่ได้รับอนุญาตให้มีการเปิดเผยเป็นหลัก และใช้เอกสารของไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าว เหตุการณ์ บทความเผยแพร่ตามวารสารต่างๆ ที่ได้มีการเก็บรักษาไว้ในห้องสมุดและหอจดหมายเหตุ เอกสารส่วนตัว และหนังสือราชการเท่าที่มีการเปิดเผย ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนจำกัดมากเมื่อเทียบกับเอกสารที่ยังไม่ได้รับการเปิดเผย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของไทย และเอกสารส่วนตัวของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยตรง จึงทำให้ภาพที่นำเสนอในวิทยานิพนธ์นี้ ยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นภาพที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งหากในอนาคตได้มีการเปิดเผยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ก็จะทำให้ได้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม และการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังนี้

1) ผู้วิจัยพบว่ายังคงมีเอกสารชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ และในส่วนของประเทศไทย ที่ยังไม่ได้รับการเปิดเผยอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างหารคัดกรองเพื่อที่ทยอยเปิดเผยเพิ่มเติม และควรได้มีการนำมาศึกษาวิเคราะห์ต่อไป นอกจากนี้ หากมีการสำรวจเอกสารข้อมูลในส่วนของประเทศเพื่อนบ้าน ในอินโดจีน และอาเซียนประกอบด้วย ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นในการเสริมมุมมองที่แตกต่างออกไป

2) ควรมีการศึกษาเจาะลึกในแง่ของการก่อตัว อุดมการณ์ การสะสมกำลัง และการดำเนินงาน ตลอดจนปัจจัยผลักดันที่อยู่เบื้องหลังการก่อตัวและการทำงานของกลุ่มพลังสังคมต่าง ๆ เช่น ขบวนการนักศึกษา ทหาร กลุ่มฝ่ายขวาดัง ๆ ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2519 โดยใช้เอกสารชั้นต้น ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยอาจนำแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ มาใช้ประกอบในการศึกษาตีความ เช่น ทฤษฎีในเชิงมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา

3) การศึกษาครั้งนี้ได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และโครงสร้างอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย โดยมีได้พิจารณารายละเอียดอื่น ๆ ในด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำความเข้าใจกลุ่มพลังสังคมต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาวิจัยที่เจาะลึกในด้านการเมือง และเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2519 โดยตรง และเชื่อมโยงกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับทางเลือกนโยบายของผู้มีอำนาจในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย
